

Ako odborníkovi je mi smiešny výrok, že „Židia sa v plnení programu Talmudu stali lekármi a advokátmi.“ Je pravda, že Talmud k týmto povolaniam zaujíma negatívne stanovisko a je jasné, že Židov k týmto zamestnaniám neprivedol Talmud ale vývoj hospodárskej štruktúry, ktorá Židov z určitých oborov vylučovala.

Článok v „Gardistovi“ uzatvára, že na Slovensku po kresťansky musí žiť Slováč i Neslovák, teda aj Židia. K tomu by som poznamenal, že ak kresťanský život znamená plniť príkazy o láske k blížnému a ľudskosti, je talmud už dávno kresťanský.

Židovské noviny, 24. 2. 1939, s. 8.

Dokument 30

Hlásenie policajného riaditeľa v Bratislave Krajskému úradu v Bratislave z 25. 2. 1939 o vytvorení Výkonného výboru ort. židovstva pre Slovenskú krajinu.

Koncept.

2217/39 prez.

25. februára 1939.

Židia na Slovensku – utvorenie hospodárskeho výboru.
31.708/8-1939.

Krajskému úradu, oddelenie 8. v Bratislave.

K predmetnému nariadeniu dovoľujem si hlásiť toto:

Ortodoxní židia na Slovensku nie sú spokojní so založením a účinkovaním „Židovskej ústrednej úradovne pre krajinu Slovenskú“ so sídlom v Bratislave, o ktorej bola podaná zpráva dňa 9. februára 1939⁷⁰ pod čísl. 22.435/38 prez. k výnosu tamojšieho úradu čísl. 75.365/38 prez., ale založili si dňa 19. februára 1938⁷¹ inštitúciu s názvom „Výkonný výbor ort. židovstva pre Slovenskú krajinu“ so sídlom v Bratislave, Zochová ulica čísl. 14-16. Zasadnutia, na ktorom bola táto inštitúcia založená, zúčastnili sa predsedovania väčších ortodoxných židovských obcí na Slovensku, ktorí rokovali tam o výsledku volieb do snemu Slovenskej krajiny a o otázke vhodného zastúpenia hospodárskych záujmov ortodoxných židov.

⁷⁰ Pozri dok. 25.

⁷¹ Dátum 19. 2. 1939 je chybný. Pozri dok. 19, kde je dátum založenia tohto výboru 19. 12. 1938.

„Ústredná kancelária aut. ort. žid. náb. obcí na Slovensku a Podkarp. Rusi“ v Bratislave totiž, práve tak, ako aj skorej spomenutá „Žid. ústred. úradovňa pre krajinu Slovenskú“, vyzvala svojich stúpencov, aby pri voľbách do prvého slovenského snemu odovzdali svoje „Áno“ ako prejav loyality k národnej samobytnosti slovenského národa. Činila to v obežníku rozoslanom ortodoxnému židovstvu na Slovensku.

Podobne nabádala táto ort. žid. kancelária svojich stúpencov, aby sa pri sčítaní ľudu hlásili ku slovenskej národnosti.

Skorej spomenutí zástupcovia ortodoxných židovských náboženských obcí usniesli sa na delegovaní 7 členého výkonného výboru s tým poverením, aby tento spolupracoval pri vybudovaní Slovenskej krajiny a aby zastupoval ort. židovstvo na Slovensku vo všetkých jeho hospodárskych, sociálnych a iných záujmoch. Konfesionálne a školské záležitosti ort. židovstva boli ponechané i naďalej v kompetencii jeho Ústrednej kancelárie.

Takto založený „Výkonný výbor ort. židovstva pre krajinu Slovenskú“ nie je tedy žiadnym spolkom, ale vlastne akýmsi poradným sborom. „Ústr. kanc. aut. ort. žid. náb. obcí na Slovensku“ pre hospodárske veci, keďže sa táto kancelária dosiaľ len kultúrnym veciam venovala.

Do tohoto výboru, ktorý sa schádza len príležitostne ad hoc, boli zvolení títo:

Dr. Moric Fleischhacker, advokát v Bratislave,
 Ludevít Singer, podpredseda Obchodného Gremia v Bratislave,
 Henrich Schwarz, hlavný tajomník ort. žid. obce v Bratislave,
 Rudolf Löwy, podpredseda ort. žid. obce v Bardejove,
 Dr. Izidor Rosenfeld, predseda ort. žid. obce v Hlohovci,
 Šalamún Gross, statkár v Trnave a
 Felix Schönfeld, predseda žid. obce v Senici.

Okrem tohoto 7-členného výkonného výboru bol zvolený i širší výbor, v ktorom sú zastúpené všetky väčšie ort. náb. obce.

Zo 7-členného výkonného výboru boli potom delegovaní traja členovia, a to Šalamún Gross, statkár v Trnave, Karol Pollák, veľkoobchodník v Topoľčanoch a Ludevít Singer, veľkoobchodník v Bratislave, Palisády čís. 27, aby predmetný hospodársky výbor zastupovali. O tomto delegovaní bolo aj dňa 31. januára 1939 pod čís. 121/39 predložené príslušné podania pánu ministrovi financií Pavlovi Teplanskému, na ktoré bolo prípisom ministerstva hospodárstva Slovenskej krajiny zo dňa 31. januára 1939, čís. 80/39 S/K zodpovedané v tom smysle, že spolupráca hospodárskeho výboru pri riešení časových hospodárskych úkolov je vítaná a k poradám tohoto rázu bude povolávaný dľa podaného návrhu Šalamún Gross, statkár v Trnave, ako dezignovaný člen Slovenskej exportnej komisie.

Príčinou toho, že židovstvo na Slovensku má takto dve hospodárske ustanovizne, jednu pre neolog. a druhá pre ort. židov, sú kardinálne rozpory týchto dvoch náboženských skupín. Tento rozpor náleží hlavne v tom, že ort. židovstvo zazlieva neologom, že títo čo sionisti po väčšine vystupujú ako židovská národná menšina, pokiaľ ortodoxní sa cítia byť len po stránke náboženskej židmi. Takto neologovia boli organizovaní v židovskej strane, kdežto ortodoxi v živnostenskej strane, v republikánskej strane atď. Keď sa zakladala „Židovská ústredná úradovňa pre krajinu Slovenskú“, bolo jednané medzi neologickým, potiaľne po väčšine sionistickými a medzi ortodoxnými židmi o založení spoločnej takejto inštitúcie, avšak na sionistickej otázke sa rozišli. Ortodoxi si medzi inými sťažujú aj na to, že z londýnskeho fondu pre utečencov zo sudetských zemí, ktorý zastupoval Sir Ronald Makley, pani Šmolková v Prahe, ktorá je sama sionistkou, lepšie priala sionistom ako ort. židom.

Čo sa týka toho, čo myslia ort. židia pod svojimi hospodárskymi záujmami, treba je poukázať na to, že je to obzvlášť strach pred stratou dôchodku, beztak hodne upadnutého stratou Košíc, Nových Zámkov, Dun. Stredy, Galanty a Šamorína, takže im ako väčšie obce ostávajú len Bratislava, Trnava, Piešťany a Nové Mesto n./V., kde je vraj pomer ortodoxov k neologom 1:10. Tiež nie poslednú rolu hrá aj obava ortodoxov pred stratou ťachtovania, ktoré tvorí takmer jediný dôchodok ort. náb. obce židovskej, takže vystaním tohoto bola by náb. obec úplne zničená. V Prahe sa totiž už tak stalo administratívnym opatrením správy bitúnky, t. j. že prístup ort. židov k ťachtovaniu bol tam zakázaný.

Naproti tomu s inej strany sa tvrdí, že ortodoxi so 111 náboženských obcí na Slovensku stratili viedeňskou arbitrážou len 71 – 74 obcí, pokiaľ neológom náboženských obcí 232 obcí ostalo.

Policajný riaditeľ

Od-25.II.Bur.

Po Exp. 1/ II.odd.na vedomie.

2/ Pán akt. taj. Matzenauer na vedomie.

3/ Polit. evid. k poznamenaní,

4/ Založiť.⁷²

SNA, fond Policajné riaditeľstvo v Bratislave, kartón 558/Mat.294/9.

⁷² Pod textom sa nachádza viacero ťažko čitateľných pečiatok.